

§ 5 Remiss av promemorian justerad beräkning av administration i kostnadsutjämningen för kommuner

Diarienummer KST 2025/741

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott lämnar nedanstående yttrande.

Sammanfattning av ärendet

Torsby kommun har getts möjlighet att yttra sig över regeringens promemoria "Justerad beräkning av administration i kostnadsutjämningen för kommuner".

Kommunen är kritisk till förslaget på grund av följande aspekter:

1. Brist på helhetssyn

Utjämningsystemet som helhet har nyligen utretts av Utjämningskommittén i betänkandet "Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn" (SOU 2024:50). Kommitténs förslag bereds inom Regeringskansliet och regeringen anger att ytterligare förslag om utjämningsystemet kommer läggas fram under 2026 (prop. 2025/26:1). Detta gör det svårt att ta ställning till förslaget eftersom det inte går att bedöma ur ett helhetsperspektiv. En samlad reform bör behandlas som en helhet för att kommunerna ska kunna överblicka konsekvenserna och planera långsiktigt. Att nu föreslå en alternativ modell utan att ge besked om helheten undergräver reformens trovärdighet.

2. Ingen omfördelning till verkligt glesa kommuner

Det föreslagna systemet leder inte till någon verklig omfördelning från kommuner med låg gleshet till kommuner med hög gleshet. I stället sker omfördelningen främst mellan olika landsbygdskommuner. Det innebär att kommuner som redan har svaga resurser ställs mot varandra, i stället för att resurser omfördelas från kommuner med strukturella fördelar till dem som har faktiska kostnadsnackdelar.

PROTOKOLLSUTDRAG
2026-01-19

3. Invånardistans som gleshetsfaktor ger ej en rättvisande jämförelse

Underlaget tar inte hänsyn till vilken minsta rimliga administrativa organisation och kostnad en kommun behöver. I stället utgår det enbart från befolkning och täthet, utan att förklara varför dessa parametrar är viktiga eller varför just de valda gränserna används. Gleshetsfaktorn bör baseras på något annat än avståndet mellan invånare. En mer begriplig och rättvisande modell är att låta bidragen utgå från antalet invånare per kvadratkilometer.

4. Utjämningsystemet används i syfte att påverka

Förslaget innehåller delar som rör kommunsammanslagningar, vilket går emot utjämningsystemets syfte. Utjämningsystemet ska omfördela resurser, inte skapa incitament för ett visst agerande. Om regeringen vill uppmuntra kommunsammanslagningar eller ökad samverkan bör detta utredas separat, utanför utjämningsystemet. Ett alternativ kan vara att införa ett särskilt bidrag som gynnar kommuner som väljer att gå samman eller samarbeta inom olika områden eller tjänster.

5. Införandebidrag och tid att införa

Ändringarna föreslås börja gälla den 1 januari 2027. Det ger inte kommunerna tillräcklig tid att anpassa sin verksamhet, särskilt eftersom bidraget minskas. Förslaget är också otydligt när det gäller införandebidrag. I utjämningskommitténs förslag togs särskild hänsyn till detta, vilket är nödvändigt för att kommunerna ska få rimlig tid att ställa om.

Sammanfattning

När endast delar av utjämningsystemet uppdateras utan att helheten beaktas riskerar systemets grundidé att gå förlorad, det vill säga att ge likvärdiga förutsättningar för välfärd oavsett var man bor. I den föreslagna uppdateringen jämförs enbart redan glesbefolkade kommuner med varandra.

PROTOKOLLSUTDRAG
2026-01-19

Handlingar i ärendet

PM Justerad beräkning av administration i kostnadsutjämningen för kommuner

Tjänsteskrivelse av ekonomichef Marianne O'Hare, 2026-01-08

Beslutet skickas till

Ekonomiavdelningen

Finansdepartementet